

Тетяна Поросюк

**«УМІННЯ ВЧИТИСЯ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ»
ЯК КЛЮЧОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КРЕАТИВНОЇ
ОСОБИСТОСТІ ХХІ СТОЛІТТЯ**

На сучасному етапі розвитку особистості в Україні особливої значущості набуває поняття інновації, яке стосується не тільки освіти і науки, а і особистості в цілому. Формування нормативно-правової бази у сфері освіти має спрямовуватися на визначення правових, організаційних, фінансових засад інноваційного розвитку системи національної освіти в контексті глобалізаційних тенденцій і викликів часу [1].

Сучасна філософія освіти, оновлена стратегія її реформування вимагають принципово нових наукових досліджень, обґрунтованого та послідовного запровадження передових науково-педагогічних технологій, раціональних і ефектив-

них підходів до організації наукової та інноваційної діяльності у сфері освіти. Розвиток системи освіти в зазначеному напрямі ґрунтується на:

- створенні ефективної системи методологічного, науково-методичного супроводу модернізації національної освіти, прогнозуванні тенденцій інноваційного розвитку системи освіти з використанням результатів моніторингових досліджень;
- генеруванні інноваційних ідей, їх визначенні, відборі та забезпеченні впровадження;
- формуванні відкритої інформаційно-аналітичної бази новацій у всіх підсистемах освіти;
- осучасненні тематики основних напрямів наукових досліджень у вищих навчальних закладах та наукових установах освітньої галузі, у системі післядипломної педагогічної освіти, виконанні та відборі на конкурсних засадах проектів комплексних наукових досліджень і розробок, що здійснюються за кошти державного бюджету та залучених інвестицій;
- розробленні інваріантної складової навчання з кожного предмета на основі компетентнісного підходу до навчання та норм психофізичного розвитку дитини, а також відповідних педагогічних технологій;
- розробленні ефективних моделей інтеграції в суспільство дітей і молоді з особливими освітніми потребами шляхом сучасного науково-методичного забезпечення змісту корекційної та інклюзивної освіти;
- створенні системи мотивацій, стимулювання та заохочення інноваційної діяльності у сфері освіти, розробленні нових концептуальних моделей удосконалення окремих підсистем освіти;
- розробленні системи нівелювання ризиків негативних наслідків інноваційної діяльності в системі освіти [1].

Актуальність даної теми визначається модернізацією освіти, яка б могла забезпечити позитивні знання, нічим не обмежуючи розвиток інноваційної особистості. Йдеться, насамперед, про трансформацію людини, перетворення її з групової істоти в інноваційну особистість. Тільки тоді важливий і сам процес соціокультурного розвитку суспільства.

Мета нашого дослідження полягає у з'ясуванні ролі компетентності «уміння вчитися протягом життя» в розвитку інноваційної особистості ХХІ ст.

Аналіз наукових праць показує, що певні аспекти даної проблеми досліджувались такими вченими, як: Амонашвілі Ш., Бех І., Булигіна О., Бухлова Н., Воровщик С., Галатюк М., Грицюк О., Дідик О., Кременень В., Кроурфорд А., Овчарук О., Савченк О., Шарко В. та ін.

Розвиток інноваційної особистості розглядається в педагогічній науці в системі «людина – світ». Навчальний процес школяра повинен наповнитися системою заходів в взаємодії з суспільством, з предметним світом, взаємодії людини в світі. Як сказав ще на початку ХХ століття Ф. П. Каптерев: «Не школа і освіта є основою і джерелом самовиховання і самоосвіти, навпаки, саморозвиток є тим необхідним підґрунтям, на якому школа тільки і може існувати» [2].

Практично в усіх інноваційних технологіях на першому місці стоїть не накопичення в учнів знань, умінь і навичок з предмета чи галузі, а становлення інноваційної особистості в процесі діяльності. Єдиною розумною потенційною ме-

тою освіти стає розвиток людини, яка спроможна займати самостійну позицію по відношенню до зовнішніх умов. Інноваційна особистості – це особистість, яка вміє асоціювати, висувати нові ідеї на комбінаціях старих понять, зосереджувати думки на одних моментах, ігноруючи інші, щоб звести розумовий процес до взаємозв'язку найпростіших його частин.

Основними характеристиками інноваційної особистості вчені визнають:

- самостійність у виборі й прийнятті рішень;
- уміння виконувати доручення і відповідати за свої рішення;
- володіння прийомами вчитися самостійно, сприймати природно зміни і постійну перепідготовку;
- володіння наборами ключових компетентностей і компетентностями з різних галузей знань;
- розуміння, що життя в соціумі – це постійний пошук розумних компромісів;
- уміння ідентифікувати одночасно себе як члена того чи іншого етносу, носієм національної культури і просто громадянином світу [2].

Інноваційність також проявляється в креативності мислення. Ми живемо у динамічному світі, що дуже швидко змінюється. Ці зміни стосуються усіх сфер нашого буття, яке стало неперервним процесом адаптації, і саме від адаптаційного потенціалу особистості у значній мірі залежать її успіх та можливості самореалізації.

Сьогодні дитині потрібні не тільки знання, але і достатній рівень життєвої компетентності, сформованість таких особистісних якостей, які допоможуть знайти своє місце ужитті, визначитися з колом своїх інтересів та уподобань, стати активним членом суспільства і щасливою, упевненою у власних силах людиною.

Таким чином, зміни у суспільному житті і свідомості вимагають від педагогів, визначити нову мету навчання та виховання – розвиток інноваційної особистості, здатної до життєтворчості та самореалізації у нових соціальних умовах незалежної України.

Важливою рисою інноваційної особистості є внутрішня свобода. Для її становлення потрібно постійно створювати ситуації вибору, як в навчальній, так і в позакласній діяльності. Ситуація вибору стимулює пізнавальний інтерес, відчуття відповідальності та власної гідності. Вибір напрямків та завдань для самостійної роботи, гнучка система організації навчально-виховного процесу з урахуванням здібностей, нахилів, побажань дітей і їх батьків, можливість реалізувати себе в обраних видах діяльності є головною умовою формування внутрішньої свободи та відповідальності особистості.

Для інноваційної, креативної особистості дуже важливою є адекватна самооцінка, яка є визначальним фактором становлення позитивної Я-концепції особистості. Вона є основою розгортання певного сценарію життя людини. Сценарій, що формується і закріплюється у дитячому віці, стимулює процеси саморозвитку та самореалізації особистості через мотивацію досягнення успіху та усвідомлення власної мети.

Рівень можливостей особистості багато в чому залежить від її рефлексивності. Стратегією розвитку цієї якості є включення учнів у процес самоаналізу.

Рефлексія може відбуватися на рівні усвідомлення психічних процесів та засобів оптимізації пізнавальної діяльності, аналізу моральних вчинків та соціальних ролей, що створює сприятливі умови для самоактуалізації особистості.

Новітні педагогічні технології позитивно впливають на розвиток спонтанності, тобто вміння швидко та адекватно реагувати в нестандартних ситуаціях, приймати миттєві ефективні рішення. Спонтанність розвивається у діяльності, що вимагає творчого підходу, гнучких нестандартних рішень. Така діяльність може бути зреалізована як на уроці, так і в позакласній роботі, зокрема, в виховних проєктах, тренінгах, соціальних ініціативах.

Отже, інноваційний потенціал особистості в значній мірі залежить від рівня її життєвої компетентності. Реалізація компетентнісного підходу є важливим напрямком оновлення діяльності закладів освіти. При цьому компетентність розглядається як загальна здатність, що ґрунтується не лише на знаннях, але і на досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню. Безперечно, формування компетентності особистості є цілеспрямованим процесом, що здійснюється вчителем. При цьому функції самого педагога суттєво змінюються: на перший план виходять уміння організувати самостійну пошукову діяльність учнів, їх взаємодію з метою розвитку як мотивації, так і соціальних навичок. Такі можливості створюють сучасні продуктивні технології навчання, побудовані на основі активних методів та інтерактивних технік організації навчально-виховного процесу, за умови реалізації індивідуального підходу та психологічного супроводу учнів [3].

Приходимо до висновку, що проблема формування та розвитку інноваційного потенціалу особистості є складною і багатофакторною, вона потребує системного дослідження з боку педагогів, психологів, фахівців у галузі управління [3].

Аналіз наукових праць Драйдена Г., Кроуфорда А., Підласого І., Родігіна І., Савченко О. та інших дозволяє розглядати ключову компетентність як спеціально структурований комплекс якостей особистості, що дає їй можливість ефективно діяти у різних сферах життєдіяльності [4].

Уміння вчитися – це уміння самостійно виконувати навчальну діяльність, свідомо приймати навчальну задачу, використовувати рефлексію успішності власних дій як ключову компетентність (інтегровану якість особистості).

На нашу думку, уміння вчитися протягом життя виступає ключовою компетентністю креативної інноваційної особистості XXI століття, Тому ключова компетентність уміння вчитись виявляється у здатності учня самостійно планувати, організовувати та контролювати свій навчальний процес та діяльність. Ця компетентність реалізується шляхом формування мотивації навчання і здатності: організувати свою працю для досягнення результату; виконувати розумові операції й практичні дії; володіти уміннями й навичками самоконтролю та самооцінки [4].

Очевидним є те, що такий складний комплекс умінь неможливо сформулювати за короткий проміжок часу засобами одного предмета. Проте вважаємо, що доцільно буде робити це цілеспрямовано, використовуючи систему форм, методів й прийомів роботи, які сприятимуть поетапному розвитку означених умінь. За умови якісного формування в результаті отримуємо широкий перенос

цих умінь на інші види пізнавальної діяльності на уроках, а також процесі самоосвіти.

Специфікою «уміння вчитися» є комплексне забезпечення усіх складових навчального процесу, а саме: чіткого визначення цілей навчання, добору відповідного змісту навчання, оновлення навчально-методичного забезпечення, добору ефективних методів, прийомів навчання і форм організації навчальної діяльності, відповідної професійної підготовки вчителя [4].

Таким чином, розвиток інноваційної особистості в кожній людині — це соціальний запит сучасності. Виконувати його повинна освіта. А однією з важливих ланок освіти з точки зору розвитку інноваційності залишається саме шкільна освіта. XXI століття – час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, в якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення.

Список використаної літератури

1. Бухлова Н. Навчаємо вчитися: діагностика і формування сомоосвітньої компетентності учнів. / Н. Бухлова. – К. Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. – С. 124-127.

2. Болдирева С. В. Креативна інноваційна особистість – мета освіти XXI століття [Електронний ресурс] / С. В. Болдирева. – Режим доступу: <http://argo1.com.ua/9.htm> (дата звернення 22.10.2016 р.)

3. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. м. Київ [Електронний ресурс] / 25 червня 2013 року № 344/2013. –Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення 15.10.2016 р.).

4. Шуневич О. М. Формування в учнів уміння вчитися на уроках української мови як лінгводидактична проблема. уроках [Електронний ресурс] / О. М. Шуневич. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua> (дата звернення 15.10.2016 р.).